

Chráňte svoje deti očkováním

ÚRAD
VEREJNÉHO
ZDRAVOTNÍCTVA
SLOVENSKEJ
REPUBLIKY

Vďaka očkovaniu môžeme
predchádzať mnohým
infekčným ochoreniam

Milí rodičia

Vaše dieťaťo čaká obdobie postupného vývoja, spoznávania a objavovania všetkého okolo seba.

Je prirodzené, ak cítite neistotu, alebo máte otázky na tému očkovania dieťaťa. Sama som matkou i babkou, preto rozumiem túžbe rodičov chrániť svoje dieťa a umožniť mu čo najlepší štart do života. Nielen ako odborníčka som presvedčená o tom, že súčasťou tejto ochrany je aj povinné očkovanie.

Vakcíny sú jedným z najvýznamnejších medicínskych pokrokov, zachránili a naďalej zachraňujú tisícky životov ročne. Očkovanie chráni pred vznikom a šírením závažných, až život ohrozujúcich infekčných ochorení a pred vážnymi zdravotnými problémami po ich prekonaní. Vďaka dostupným a účinným vakcínam sme na Slovensku aj v ostatných rozvinutých krajinách mohli zabudnúť na to, ako vyzerajú a čo spôsobujú ochorenia, proti ktorým sa už očkujeme.

Osýpky, záškrt či čierny kašeľ už nie sú ochoreniami z minulosti. Tieto ochorenia i ďalšie iné sa vyskytujú opäť aj u nás a môžu prerásť až do epidémií, pretože na úrovni krajov a okresov nám na Slovensku v ostatných rokoch klesla úroveň zaočkovanosti. V ohrození sú neočkované deti - vrátane tých, ktoré ešte nedosiahli potrebný vek, alebo majú iné zdravotné problémy. Pristupujme preto k zdraviu zodpovedne.

Nevystavujme deti zbytočnému riziku a doprajme im rovnakú ochranu, akú sme mali vďaka očkovaniu aj my sami. Ľudia cestujú za prácou aj oddychom a ochorenia hranice krajín nepoznajú.

Nezabúdajme, že vedci, epidemiológovia a lekári majú potrebné odborné vzdelanie i prax a chcú pre zdravie vašich detí to najlepšie. Očkovací kalendár je navrhnutý tak, aby bolo podanie vakcíny pre dieťa bezpečné a včas ho pripravilo na stret s vážnymi chorobami, ktorých následky si môže nieť po celý život.

Budem rada, ak si prečítate túto brožúru o význame očkovania, ktorú pre vás pripravil tím odborných pracovníkov z Úradu verejného zdravotníctva SR. V prípade, že máte ďalšie otázky, obráťte sa na pediatra alebo na odborníkov z poradní očkovania na regionálnych úradoch verejného zdravotníctva.

Tatiana Červeňová, hlavný hygienik Slovenskej republiky

Sme tu pre vaše zdravie

Očkovanie bolo v Slovenskej republike zavedené v 50. rokoch 20. storočia, odkedy sa do imunizačného programu zavádzali nové druhy očkovania.

Jednotným Národným imunizačným programom sa očkovanie u nás riadi od roku 1986. Samozrejme, veda a výskum idú míľovými krokmi dopredu a aj vakcíny prešli významným vývojom či už z hľadiska ich účinnosti, efektívnosti, ale i bezpečnosti. Slovensku sa vďaka pravidelnému povinnému očkovaníu podarilo vyhubiť detskú obrnu. U ostatných ochorení, ktorým možno predchádzať očkovaním, sa ich výskyt výrazne redukoval.

Povinné pravidelné očkovanie detí v Slovenskej republike plánuje, koordinuje a kontroluje **Úrad verejného zdravotníctva SR** v spolupráci s regionálnymi úradmi verejného zdravotníctva v Slovenskej republike.

Na webovej stránke Úradu verejného zdravotníctva SR www.ockovaniechrani.sk nájdete k problematike očkovania overené a objektívne informácie pripravené skúsenými odborníkmi v oblasti imunizácie, lekármi, ako aj epidemiológmi, ktorí sa dlhodobo zaoberajú problematikou očkovania.

Naši odborní pracovníci z oblasti epidemiológie radi poskytnú rodičom aj osobné bezplatné konzultácie v **poradniach očkovania**, ktoré sú zriadené pri regionálnych úradoch verejného zdravotníctva. O význame povinného očkovania, ako aj o riziku, ktoré hrozí dieťaťu, ak nebude očkované, informuje rodičov tiež očkujúci lekár.

Pravidelné povinné očkovanie detí

Pravidelné povinné očkovanie detí je hrazené z verejného zdravotného poistenia. V Slovenskej republike sa v súčasnosti deti povinne očkujú proti 10 závažným infekčným ochoreniam:

- záškrt (diftéria)
- tetanus
- čierny kašeľ (pertussis)
- detská obrna (poliomyelitída)
- hemofilové invazívne nákazy (Hib)
- vírusová hepatitída B (VHB)
- pneumokokové invazívne ochorenia
- osýpky (morbilli)
- mumps (parotitída, príušnice)
- ružienka (rubeola)

Na základné očkovanie v rámci povinného očkovania detí sa používa:

- ➔ šesťzložková vakcína proti záškrtu, tetanu, čiernemu kašľu, hemofilovým invazívnym ochoreniam, detskej obrne, vírusovej hepatitíde B
- ➔ trojzložková MMR vakcína proti osýpkam, mumpsu a ružienke
- ➔ vakcína proti pneumokokovým invazívnym ochoreniam

Na preočkovanie v rámci povinného očkovania detí sa používa:

- ➔ štvorzložková vakcína proti záškrtu, tetanu, čiernemu kašľu, detskej obrne

Povinné a odporúčané očkovanie podľa dosiahnutého veku a rizika nákazy

Povinné a odporúčané očkovanie podľa dosiahnutého veku a rizika nákazy v SR na rok 2025

Ochorenie Dosiahnutý vek*	2 mesiace	4 mesiace	10 mesiacov	14 - 17 mesiacov	4 roky	5 rokov	12 rokov	30 a viac rokov	v riziku nákazy
Záškrt	1. dávka	2. dávka	3. dávka			**preočk.	preočk.	preočk.	
Tetanus	1. dávka	2. dávka	3. dávka			preočk.	preočk.	preočk.	
Čierny kašeľ	1. dávka	2. dávka	3. dávka			preočk.	preočk.		
Detská obrna	1. dávka	2. dávka	3. dávka			preočk.	preočk.		
Hib	1. dávka	2. dávka	3. dávka						
VHB	1. dávka	2. dávka	3. dávka						
Pneumokoky	1. dávka	2. dávka	3. dávka						
Osýpky				1. dávka	2. dávka				
Mumps				1. dávka	2. dávka				
Ružienka				1. dávka	2. dávka				
Tuberkulóza									
Chrípka									
VHA									
Meningokoky									
Besnota									
HPV									

* Dosiahnutý vek napríklad 4 roky znamená, že dieťa dovŕšilo 4 roky a je v 5. roku života.

** Preočkovanie prichádza po absolvovaní základného povinného očkovania a má za cieľ zabezpečiť dlhotrvajúcu ochranu pred ochoreniami, proti ktorým sa očkuje.

Odporúčané očkovanie, respektíve očkovanie na žiadosť rodiča dieťaťa

V Slovenskej republike je okrem povinného očkovania zavedené aj odporúčané očkovanie pre rôzne skupiny populácie. Je na rozhodnutí rodiča a na odporúčaní všeobecného lekára pre deti a dorast, ktoré z odporúčaných očkovaní s dieťaťom absolvuje.

Odporúčaných očkovaní pre osoby vo zvýšenom riziku nákazy, respektíve na žiadosť rodiča dieťaťa, je viacero. Rodičia sa najčastejšie informujú o odporúčaných očkovaníach proti nasledujúcim ochoreniam:

- ✓ chrípka
- ✓ vírusová hepatitída A
- ✓ meningokokové ochorenia
- ✓ ochorenia spôsobené ľudským papilomavírusom (HPV)
- ✓ kliešťová encefalitída
- ✓ rotavírusové infekcie
- ✓ ovčie kiahne

Odporúčané očkovania môžu byť s doplatkom, ktorý uhradza rodič dieťaťa.

Benefity a riziká očkovania

Všeobecní lekári pre deti a dorast očkujú deti proti závažným infekčným ochoreniam, ktoré môžu ohroziť ich zdravie, a ani dnes nie je možné tieto ochorenia v niektorých prípadoch úspešne vyliečiť. Nejde o banálne ochorenia, s ktorými sa organizmus vysporiada za pár dní a bez rizika trvalých zdravotných následkov. Očkovanie je najúčinnějšía prevencia proti vybraným závažným infekčným ochoreniam – zabraňuje vzniku vážnych zdravotných komplikácií a predchádza trvalému poškodeniu zdravia po ich prípadnom prekonaní, respektíve úmrtiu.

Prečo je potrebné očkovať malé deti?

Infekcie najviac ohrozujú deti najmladšej vekovej skupiny, mávajú u nich ťažký priebeh, pretože ich imunitný systém ešte nie je schopný brániť sa mnohým infekciám.

Čo je vakcína a ako pôsobí v tele?

Vakcína (očkovacia látka) obsahuje antigén, látku, ktorá pochádza z pôvodného mikroorganizmu – z vírusu alebo baktérie. Jej podanie nevyvolá ochorenie, ale povzbudí imunitný systém dieťaťa, aby vytvoril ochranné protilátky proti ochoreniu.

Ako očkovanie ochráni dieťa?

Protilátky vytvorené v organizme po očkovaní spolu s ďalšími zložkami imunitného systému infekciu spôsobenú vírusmi alebo baktériami rozpoznajú a zničia.

Ako dlho účinkuje vakcína?

Cieľom očkovania je dosiahnuť dlhodobú imunitu organizmu. Dĺžka ochrany po očkovaní závisí od viacerých faktorov (typ očkovacej látky, spôsob aplikácie, imunitný stav očkovaného). Dlhodobú ochranu je možné dosiahnuť podaním viacerých dávok vakcíny. Po podaní prvej dávky sa naštartuje odpoveď imunitného systému, ochrana pred infekciou je ešte nízka. Dostatočnú ochranu zaistí obvykle druhá či tretia dávka vakcíny. Posilňujúca, tzv. booster dávka, vyvoláva veľmi silnú odpoveď imunitného systému a zabezpečuje dlhodobú ochranu organizmu.

Aké sú intervaly očkovania a počet dávok?

Intervaly podávania jednotlivých druhov vakcín a počet dávok sa určujú tak, aby poskytovali čo najlepšiu ochranu. Schéma očkovania pre pravidelné povinné očkovanie detí je určovaná každoročne vyhláškou. Kvalita súčasných vakcín umožňuje podávať viaceré vakcíny naraz. V súčasnosti sa používajú kombinované vakcíny, vďaka čomu sa znížil počet vpichov a tým aj nepohodlie dieťaťa. Detský imunitný systém je po narodení schopný prijať viac ako miliardu antigénnych podnetov naraz, dnes deti v rámci povinného očkovania dostávajú iba približne 60 antigénov.

Prečo je očkovanie stále potrebné, keď sa u nás ochorenia z minulosti už početne nevyskytujú?

Očkovanie dostatočne veľkej časti populácie vedie k ochrane očkovaných, ale aj tých, ktorí ešte nemôžu byť očkovaní pre nízky vek či zdravotné problémy. Hovoríme tomu kolektívna imunita. Čím viac ľudí je zaočkovaných – chránených proti infekčným ochoreniam – tým viac sa znižuje možnosť šírenia mikroorganizmov v prostredí a vyvolania závažných infekčných ochorení. Pri poklese zaočkovanosti pod 95 % sa začínajú vytvárať predpoklady pre šírenie ochorení v nezaočkovanej populácii a môže dôjsť k vzniku epidémie.

Aká je bezpečnosť vakcín?

V Európskej únii je pre všetky štáty záväzný spoločný Európsky liekopis, ktorý obsahuje záväzné normatívy kvality liečiv a liekov s tým, že na jeho tvorbe sa podieľajú medzinárodní experti. Pred uvedením vakcíny na slovenský trh musí ešte výrobca v predstihu predložiť na Štátny ústav pre kontrolu liečiv, ktorý je národnou autoritou pre bezpečnosť liečiv na Slovensku, dokumenty, ktoré musia preukázať, že terapeutická účinnosť výrobku prevažuje nad jeho potenciálnymi rizikami.

Aké sú nežiaduce účinky vakcín?

V prvom rade treba uviesť, že benefity očkovania mnohonásobne prevyšujú riziko vzniku nežiaducich účinkov, ktoré sa môžu objaviť po očkovaní. Väčšinou nie sú také vážne ako samotné infekčné ochorenie, proti ktorému sa očkuje. V prípade neočkovaného dieťaťa je vysoké riziko, že dieťa na dané infekčné ochorenie ochorie, môže dôjsť k poškodeniu zdravia, vzniku závažných komplikácií po prekonaní ochorenia, prípadne k trvalému poškodeniu zdravia. Napríklad záškrt spôsobuje ochrnutie hlasiviek a prehltacích svalov, zápal srdcového

svalu či poškodenie obličiek, detská obrna môže spôsobiť ochrnutie, osýpky zas vyvolať encefalitídu alebo slepotu.

- Nežiaduce účinky môžu byť **lokálne** – bolesť, začervenanie, zatvrdnutie v mieste vpichu vakcíny – alebo **celkové** – zvýšená teplota, nechutenstvo, únava, zvracanie, nepokoj, plačlivosť. Obe skupiny príznakov sa vyskytujú v asi 10 percentách prípadov.
- Zriedkavým nežiaducim účinkom, ktorý sa vyskytne pri jednom zo stotisíc až milióna prípadov, sú alergické dermatitídy, kŕče alebo bolesti svalov.
- Závažné nežiaduce účinky – napríklad anafylaktický šok (neprimerane silná reakcia organizmu), poruchy vedomia alebo zápal nervov sa vyskytujú veľmi zriedkavo, u menej ako jedného dieťaťa z milióna. Väčšinou sa zaznamenávajú u osôb s inými pridruženými závažnejšími ochoreniami alebo s doteraz nezistenými imunitnými poruchami.

Ak vaše dieťa nereaguje dobre na očkovanie a objavia sa u neho vážnejšie nežiaduce účinky, informujte očkujúceho lekára, ktorý určí ďalší postup a zváži, či ide o kontraindikáciu pre ďalšie očkovanie, alebo odporučí navštíviť špecializované centrum pre očkovanie rizikových detí.

Nežiaduce účinky v súvislosti s očkovaním lekár hlási Štátnemu ústavu pre kontrolu liečiv. Aj rodičia majú právo hlásiť nežiaduce účinky po očkovaní Štátnemu ústavu pre kontrolu liečiv.

Aké sú kontraindikácie očkovania, teda zdravotné dôvody, pre ktoré dieťa nemôže byť zaočkované?

Zdravotné dôvody neočkovania môžu byť trvalé alebo dočasné.

- Trvalé dôvody sú: ak je dieťa imunokompromitované (má prirodzene narušené obranné mechanizmy), je alergické na niektorú zložku vakcíny, alebo vakcína u neho nedokáže navodiť želanú odpoveď.
- Dočasné dôvody sú: akútne ochorenie dieťaťa, závažné ochorenie spojené s poruchou imunity, užívaním liekov potláčajúcich imunitné reakcie, poruchy látkovej výmeny, napríklad začínajúca cukrovka, poruchy centrálného nervového systému, závažné akútne alergické ochorenia v záchvate, iné závažné zdravotné okolnosti, napríklad úraz alebo operácia.
- Očkovanie sa odkladá aj v ďalších prípadoch, napríklad u predčasne narodených detí, pri dlhodobej liečbe steroidnými hormónmi, pri stabilizovanej liečbe epilepsie a iných.
- **Prípadný odklad očkovania vždy zváži a odporučí ošetrojúci lekár dieťaťa.**

Mýty a fakty o očkovaní

V čase rýchlych informácií sa objavil aj fenomén strachu z vakcín a rôznych fám a mýtov o očkovaní. Ich autori hovoria o očkovaní a účinku vakcín proti infekčným ochoreniam jednoducho a zrozumiteľne a možno aj to je dôvod, prečo im mnohí radi uveria.

S očkovaním spájajú ochorenia ako napríklad autizmus, vznik cukrovky, neurologické ťažkosti či iné zdravotné problémy, ktoré rodič spozoroval u dieťaťa v kratšom či dlhšom časovom úseku po očkovaní. Rozsiahle renomované štúdie a analýzy, ktoré dlhodobo sledovali veľké skupiny detí - až stovky tisícov - jednoznačne vyvrátili informácie o tom, že očkovanie zvyšuje výskyt detskej cukrovky. Rovnako štúdie vyvrátili, že očkovanie spôsobuje autizmus, poškodenie mozgu alebo neurologické problémy. Vyvrátené boli i tvrdenia o tom, že vakcíny obsahujú vysoké dávky zdraviu škodlivých látok, najmä ortute a hliníka. Žiadna z vakcín, ktorá sa používa na Slovensku v rámci povinného očkovania, neobsahuje väčšie množstvo hliníka, ako je povolené Európskym liekopisom. Čiže vo vakcíne sa hliník nachádza v množstve, ktoré neohrozuje zdravie. Ak ide o tiomerzal, v súčasnosti používané vakcíny ho neobsahujú vôbec.

Očkovanie je zásah do organizmu a môže mať napríklad aj nežiaduce účinky. Pediatri, epidemiológovia a infektológovia vynakladajú veľké úsilie na to, aby o očkovaní a o jeho význame argumentovali vedecky podloženými informáciami. Jednou z nich, určite nespochybniteľnou, je, že pred zavedením očkovania boli infekčné ochorenia najčastejšou príčinou úmrtí i dospelých. Dlhoročné skúsenosti potvrdzujú, že očkovanie výrazne znižuje chorobnosť, zabraňuje úmrtiam a je najefektívnejšou ochranou pred infekčnými ochoreniami.

Máte právo pýtať sa na všetko, čo súvisí s očkovaním vašich detí.

Pýtajte sa lekára svojho dieťaťa i ďalších odborníkov.

V tejto brožúre nájdete odpovede na všetky základné otázky o očkovaní.

Veríme, že brožúra vám bude nápomocná pri vašom rozhodovaní sa o očkovaní vášho dieťaťa.

Povinné očkovania

Záškrt (diftéria)

- Ochorenie spôsobuje baktéria *Corynebacterium diphtheriae*.
- Prenáša sa vzdušnou cestou, pri kožných formách kontaktom, inkubačný čas, teda čas od nakazenia sa po objavenie sa prvých príznakov ochorenia, je 2 až 5 dní.
- Postihuje mandle, hrtan a hltan, vyznačuje sa častými srdcovými a neurologickými komplikáciami, najzávažnejšou formou je postihnutie hrtana, ktoré sa môže skončiť udusením v priebehu niekoľkých hodín.
- Systematické očkovanie bolo na Slovensku zavedené v roku 1946.

Tetanus

- Ide o akútne infekčné ochorenie nervového systému spôsobené toxínom, ktorý produkuje baktéria *Clostridium tetani*.
- Baktérie sa nachádzajú vo forme spór najmä v hnojenej pôde, do organizmu sa dostávajú po poranení kože, inkubačný čas je 7 - 14 dní.
- Prejavuje sa kŕčmi žuvacieho svalstva, šijového svalstva a neskôr celého trupu pri plnom vedomí.
- Systematické očkovanie bolo na Slovensku zavedené v roku 1958.

Čierny kašeľ (pertussis)

- Vysoko infekčné ochorenie spôsobuje baktéria *Bordetella pertussis*.
- Ide o kvapôčkovú infekciu, na jej prenos je potrebný úzky kontakt s chorým. Najviac ohrozenou skupinou sú novorodenci. Inkubačný čas je 6 až 20 dní (najčastejšie 7 až 10 dní).
- Postihuje dýchacie cesty a spôsobuje vážne záchvaty kašľa. Môže spôsobiť infekcie uší, zápal priedušiek, zápal pľúc, poškodenie mozgu a dokonca smrť.
- Systematické očkovanie bolo na Slovensku zavedené v roku 1956.

Detská obrna (poliomyelitída)

- Akútne vírusové ochorenie je spôsobené poliovírusom.
- Vírus sa prenáša fekálno-orálnou cestou priamo alebo nepriamo – kontaminovanými potravinami, vodou. V prvých dňoch infekcie je prenos možný aj kvapôčkami slín z hrdla.
- Ochorenie postihuje nervový systém – väčšina infikovaných osôb prekoná infekciu bez príznakov alebo ako chrípke podobné ochorenie. Keď však vírus zničí bunky centrálného nervového systému, vzniká meningitída a asi u 1 % infikovaných paralytická forma ochorenia, kedy dochádza k obrnám najmä svalov končatín rôzneho rozsahu, ktoré sú nevyliciteľné a trvalé. Inkubačný čas je 4 – 35 dní, najčastejšie 7 – 10 dní.
- Systematické očkovanie bolo na Slovensku zavedené v roku 1957.

Hemofilové invazívne nákazy (Hib)

- Závažné infekcie vyvoláva invazívny kmeň baktérie *Haemophilus influenzae* typu b.
- Infekcia sa prenáša kvapôčkovou formou a ohrozené sú najmä deti do päť rokov.
- Baktéria spôsobuje predovšetkým hnisavý zápal mozgových blán, zápal hrtanovej príchlopy – akútne môže bez rýchleho lekárskeho zásahu spôsobiť náhle udusenie – zápal priedušiek, zápal pľúc a otravu. Ťažké formy infekcie zanechávajú v až 30 percentách chronické následky, najmä poškodenie sluchu a poškodenie mozgu.
- Systematické očkovanie sa na Slovensku zaviedlo v roku 2000.

Vírusová hepatitída B (VHB)

- Vírusový zápal pečene, ktorý spôsobuje vírus hepatitídy B z čeľade *Hepadnaviridae*.
- K nákaze dochádza infikovanou krvou, krvnými derivátmi, injekčnou ihlou pri vnútrožilovom užívaní drog, pri tetovaní, pri pírsingu, telesnými tekutinami pri úzkom kontakte v rodine a pri sexuálnom styku. Je možný aj vertikálny prenos, teda z matky na dieťa počas tehotenstva alebo cez sliznice počas pôrodu novorodenca.
- VHB sa spočiatku prejavuje zvýšenou teplotou, nechutenstvom, malátnosťou, únavou, vracaním, bolesťami brucha, hnačkami, vyrážkami, ale aj bolesťami svalov, kĺbov a hlavy. Po nástupe ďalšieho štádia ochorenia má pacient kožu a očné bielka sfarbené na žltu, tmavý moč, svetlú stolicu, zväčšenú pečeň, niekedy aj slezinu.

- Závažnosť žltacky typu B spočíva v tom, že najmä u malých detí môže prebiehať nepoznane a často dlhé obdobie. Prechádza do chronicity s možnosťou vzniku cirhózy pečene alebo rakoviny pečene. Inkubačný čas je 60 až 200 dní, najčastejšie 90 dní.
- Systematické očkovanie dojčiat bolo na Slovensku zavedené v roku 1998.

Pneumokokové invazívne ochorenia

- Infekčné ochorenia vyvolané invazívnymi kmeňmi baktérie *Streptococcus pneumoniae* sa šíria vzduchom, ktorý je kontaminovaný výlučkami horných dýchacích ciest chorého.
- Pneumokokovými ochoreniami sú najviac ohrození novorodenci a dojčatá a starší dospelí.
- Pneumokoky vyvolávajú napríklad zápal mozgových blán, infekciu krvi, i bežné, neinvazívne ochorenia s menej závažnými príznakmi, napríklad zápal stredného ucha, zápal pľúc i prinosových dutín. Inkubačný čas je 1 - 3 dni.
- Systematické očkovanie bolo na Slovensku zavedené v roku 2009.

Osýpky (morbilli)

- Vysoko nákazlivé a najzávažnejšie vírusové ochorenie detského veku sa šíri rýchlo vzduchom (kvapôčkovou infekciou) a infekčným aerosólom vznikajúcim pri kašľaní a kýchaní. Prameňom pôvodcu nákazy je chorý človek. Prakticky každý bez imunity proti osýpkam po kontakte s chorým ochorie.
- Ochorenie sa spočiatku prejavuje únavou, nechutenstvom, zvýšenou teplotou, nádchou, kašľom, zápalom spojoviek, svetloplachosťou. V tejto fáze bývajú na sliznici v ústach v oblasti stoličiek belavé škvrny so začervenaným okolím, takzvané Koplikove škvrny. Po niekoľkých dňoch nastupuje horúčka a objavuje sa tmavočervená splývavá vyrážka, najprv na záhlaví, potom na tvári, krku, trupe, bruchu a končatinách. Inkubačný čas je v priemere 10 dní, infekčnosť pacienta trvá 4 dni pred objavením sa vyrážky a 4 dni po objavení sa vyrážky.
- Závažnosť ochorenia spočíva najmä v častých komplikáciách, ako sú zápaly pľúc, priedušiek, uší a centrálného nervového systému (zápal mozgu). Ochorenie má najproblematickejší priebeh u detí do troch rokov a u dospelých.
- Systematické očkovanie bolo na Slovensku zavedené v roku 1969.

Mumps (parotitída, príušnice)

- Vírusové infekčné ochorenie, šíri sa vzduchom kontaminovaným výlučkami horných dýchacích ciest chorého.
- Ochorenie sa prejavuje zápalom príušných slinných žliaz, sprevádza ho horúčka, malátnosť, bolesti hlavy a svalov.
- Častou komplikáciou, najmä u adolescentov, je zápal semenníkov a nadsemenníkov, pričom po prekonaní zápalu môže s veľkou pravdepodobnosťou vzniknúť neplodnosť. U dospelých ide často o zápal mozgových blán, mozgu a pankreasu. Mumps môže byť aj príčinou straty sluchu. Inkubačný čas je 10 až 14 dní.
- Systematické očkovanie bolo na Slovensku zavedené v roku 1987.

Ružienka (rubeola)

- Vírusové infekčné ochorenie sa šíri vzduchom, ktorý je kontaminovaný výlučkami horných dýchacích ciest chorého, k prenosu môže dôjsť aj cez kontaminované predmety. Inkubačný čas je 14 až 21 dní.
- Ochorenie sa najskôr vyznačuje drobnou svetloružovou vyrážkou na tvári, rýchlo sa šíriacou aj na trup. Výsevu vyrážky predchádza zdurenie lymfatických uzlín. Medzi časté komplikácie patria bolesť až zápal najmä drobných kĺbov, zvýšená teplota, kašeľ, nádcha.
- Pre tehotné ženy a ich nenarodené deti predstavuje veľké nebezpečenstvo – ak sa žena nakazí ružienkou v prvom trimestri, dieťa sa s veľkou pravdepodobnosťou narodí s postihnutím zraku, sluchu, poškodením mozgu, vrodenou srdcovou chybou alebo s duševným postihnutím (kongenitálny rubeolový syndróm). Tehotenstvo sa môže skončiť potratením plodu alebo narodením mŕtveho plodu.
- Systematické očkovanie bolo na Slovensku zavedené v roku 1984.

Odporúčané očkovanie, respektíve očkovanie na žiadosť rodiča dieťaťa

Ochorenia spôsobené ľudským papilomavírusom (HPV)

- Vírus sa prenáša sexuálnym stykom, pri priamom kontakte cez sliznice a z matky na dieťa pri pôrode. Ochorenie vzniká pomerne dlho po samotnej infekcii – mesiace až roky.
- Ľudské papilomavírusy spôsobujú bradavice najmä na koži v okolí pohlavných orgánov a konečníka alebo abnormálny rast tkaniva. Onkogénne ľudské papilomavírusy sú zodpovedné za vznik rakovinových ochorení, najmä rakoviny krčka maternice, hrtana a konečníka.
- Na Slovensku je očkovanie 9-valentnou vakcínou proti HPV plne hrazené zdravotnými poisťovňami dievčatám a chlapcom len v 12. až 14. roku života. Očkovanie je tiež odporúčané pre ženy v plodnom veku, očkovanie pozostáva z podania dvoch, respektíve troch dávok.

Vírusová hepatitída A (VHA)

- Ide o vírusový zápal pečene. Vírus sa z pečene nakazeného človeka šíri do čreva a stolicou sa vylučuje do vonkajšieho prostredia. Do úst človeka sa dostáva pri nedodržaní základných hygienických opatrení (dôkladné umývanie rúk po použití toalety a pred jedlom), pitím nevyhovujúcej vody a konzumáciou nedostatočne umytých potravín.
- Ochorenie sa najskôr prejavuje neurčitými príznakmi ako teplota, únava, nechutenstvo, bolesť hlavy, kĺbov a svalov, bolesť brucha, vracanie a hnačka. Môžu sa objaviť bolesti pod pravým rebrovým oblúkom. Žlté sfarbenie kože a očných bielkov nastupuje postupne, u malých detí sa však tento príznak nemusí prejavovať. Chorí majú svetlú stolicu a tmavý moč.
- VHA je závažná z dôvodu rýchleho šírenia a vzniku epidémií. Neprechádza do chronického štádia. Ochorenie môže mať ťažký priebeh s ohrozením života u tehotných žien a u starších ľudí.
- Základné očkovanie spočíva v podaní jednej dávky očkovacej látky do svalu. Optimálny čas pre podanie druhej dávky je 6 - 12 mesiacov. Aplikácia prvej dávky zabezpečuje ochranu na niekoľko rokov, aplikácia druhej dávky zabezpečuje dlhodobú, snád' celoživotnú ochranu.

Chrípka

- Vírusové infekčné ochorenie, ktoré sa šíri vzduchom (kvapôčkovou infekciou) a infekčným aerosólom vznikajúcim pri kašľaní a kýchaní. Vírus chrípky sa prenáša aj prostredníctvom rúk a kontaminovaných predmetov (kľučky, držiaky v MHD, na nákupných košíkoch a podobne).
- Najmä u ľudí s oslabenou imunitou, s chronickými ochoreniami, u seniorov, u tehotných žien a u malých detí môže spôsobiť závažné komplikácie v podobe zápalu priedušiek, prínosových dutín, pľúc alebo stredného ucha. Komplikácie si často vyžadujú hospitalizáciu a môžu vyústiť do ohrozenia zdravia až úmrtia.
- Ochorenie má náhly nástup príznakov z plného zdravia, je sprevádzané vysokou teplotou. Úvodným príznakom je silná bolesť hlavy, bolesť svalov a kĺbov. Chrípka sa prejavuje suchým a dráždivým kašľom, často sa objavujú zimnica a triaška. Po 48 hodinách sa môžu prejavovať nádcha a bolesť hrdla.
- Očkovanie je potrebné z dôvodu premenlivosti vírusu chrípky opakovať každý rok.

Meningokokové ochorenia

- Meningokok – baktéria *Neisseria meningitidis* – bežne osídľuje sliznicu horných dýchacích ciest. V pomerne malom percente dochádza k prenikaniu do krvného obehu a k postihnutiu centrálného nervového systému.
- Ochorenie sa vyskytuje najčastejšie u 0-ročných a po nich u 1 - 4-ročných detí. Ďalšia riziková skupina sú mladí dospelí - adolescenti. Na vznik ochorenia vplýva zlý hygienický štandard, genetická predispozícia, psychické a fyzické vyčerpanie, úzky dlhodobý kontakt (preplnené miestnosti), fajčenie a iné. K zavlečeniu a šíreniu nových meningokokov prispieva migrácia obyvateľstva.
- Očkovanie sa odporúča najmä osobám vo zvýšenom riziku nákazy, ako je napríklad profesijné riziko, osobám žijúcim vo viacpočetných preplnených komunitách, osobám s poruchami imunity, cestujúcim do oblastí výskytu meningokokovej meningitídy.
- Na Slovensku sú dostupné vakcíny proti všetkým dôležitým meningokokovým séro skupinám - očkovanie sa odporúča deťom od dvoch mesiacov života vakcínami proti invazívnym meningokokovým ochoreniam vyvolaných skupinou B a od šiesteho týždňa skupinami A, C, Y a W135 v očkovacej schéme podľa typu očkovacej látky.

Rotavírusové infekcie

- Rotavírusy z čeľade *Reoviridae* sú najčastejšou príčinou závažných hnačkových ochorení u dojčiat a u malých detí na celom svete, vrátane európskych krajín. Ochorenie je typické pre deti do päť rokov života. Vírusy sú odolné, dlhodobo prežívajú v prostredí, uplatňujú sa aj pri vzniku nemocničných nákaz.
- Inkubačný čas je 3 – 7 dní, prameňom pôvodcu nákazy je chorý človek alebo nosič infekcie.
- Nákaza vzniká priamo po kontakte s chorým alebo nepriamo cez kontaminované povrchy. Typický je fekálno-orálny prenos (ochorenie sa rýchlo šíri kontaminovanými rukami, hračkami a podobne).
- Očkovanie sa vykonáva orálnou vakcínou (podanie ústne), 1. dávka vo veku od 6 týždňov a 2. dávka najneskôr do veku 24, respektíve 32 týždňov (6 až 8 mesiacov veku dieťaťa), podľa použitej vakcíny.

Kliešťová encefalitída

- Vírusové ochorenie prenosné zo zvierat na ľudí prostredníctvom infikovaných kliešťov, pôvodcom nákazy je vírus zo skupiny flavivírusov.
- Klinický priebeh ochorenia býva dvojfázový: prvá fáza sa môže prejavíť po 7 až 10 dňoch chrípkovými príznakmi, respektíve črevnými ťažkosťami. Pre druhú fázu ochorenia sú charakteristické príznaky postihnutia centrálného nervového systému - táto fáza môže aj chýbať, alebo po prípadnej fyzickej námahe chorého býva postihnutie centrálného nervového systému výraznejšie. Ochorenie sa prevažne končí úplným uzdravením, prípadné následky ochorenia sa prejavujú neurologickými poruchami – bolesti hlavy, obrna, úbytok svaloviny.
- Inkubačný čas je 7 – 14 dní. Ochorenie sa prenáša najčastejšie prisatím kliešťa, možný je aj prenos infekcie po skonzumovaní tepelne nespracovaného mlieka a mliečnych výrobkov infikovaných kôz, kráv a oviec.
- Očkovanie sa odporúča najmä osobám žijúcim v oblastiach s vysokým výskytom ochorenia, respektíve kliešťov. Kompletné očkovanie pozostáva z podania troch dávok podľa očkovacej schémy použitej vakcíny (prvú dávku je najvhodnejšie aplikovať v zimných mesiacoch – v januári alebo vo februári); posilňujúca dávka sa podáva podľa písomnej informácie podľa druhu použitej vakcíny. Očkovanie je možné od jedného roka života dieťaťa.

Ovčie kiahne (Varicella)

- Vysoko nákazlivé horúčkové ochorenie s pľuzgierikovou vyrážkou, ktorá postihuje celé telo, najmä tvár a vlasatú časť hlavy. Vysieva sa v opakovaných vlnách. Niekedy prebieha veľmi ľahko, ťažší priebeh a komplikácie (zápal mozgových blán, zápal pľúc, druhotné infekcie) sú najmä u dospelých, u detí s oslabenou imunitou a u onkologických pacientov. Po prekonaní infekcie (ochorenia) vírus roky prežíva v nervových uzlinách a po oslabení imunity sa reaktivuje a vznikne pásový opar.
- Pôvodcom nákazy je *varicella* - zoster vírus z čeľade *Herpesviridae*, inkubačný čas je 10 – 21 dní, najčastejšie 14 dní. Prameňom pôvodcu nákazy je infikovaný človek. Ochorenie sa prenáša vzduchom, kontaminovaným výlučkami horných dýchacích ciest alebo z pľuzgierikov a chrást chorého, ale aj kontaminovanými predmetmi.
- Očkovanie sa vykonáva dvomi dávkami monovalentnej alebo kombinovanej vakcíny (obe sú živé, oslabené vakcíny) v očkovacej schéme podľa použitej vakcíny. Očkovanie sa odporúča aj ženám, ktoré neprekonali ovčie kiahne a rozhodnú sa pre tehotenstvo.

Záver

Očkovanie patrí medzi najväčšie objavy v histórii medicíny. Je najefektívnejším preventívnym opatrením, vďaka ktorému môžeme znížiť až úplne odstrániť výskyt infekčných ochorení, ktorým sa dá predchádzať očkovaním, a tým zabrániť ich opätovnému návratu.

Zaočkovanosť proti závažným infekčným ochoreniam rokmi klesá. Infekčné ochorenia však nerešpektujú hranice štátov a môžu sa nebezpečne šíriť. Kým vo vonkajšom prostredí (aj súčasným vplyvom pohybu obyvateľstva na celom svete) stále cirkuluje pôvodca infekčného ochorenia, existuje tu možnosť zavlečenia nákazy na Slovensko práve z krajín s vysokou chorobnosťou na infekčné ochorenia.

Zabezpečiť najkvalitnejšie a najbezpečnejšie očkovacie látky, kvalitné monitorovanie infekčných ochorení, ako i osvetu o očkovaní smerom k verejnosti, je úlohou predovšetkým národných vlád, odborných inštitúcií pôsobiacich v oblasti imunizácie, verejného zdravia a v neposlednom rade zdravotníckych pracovníkov s cieľom ochrániť zdravie obyvateľov.

ÚRAD
VEREJNÉHO
ZDRAVOTNÍCTVA
SLOVENSKEJ
REPUBLIKY

Rok vydania: 2025

Úrad verejného zdravotníctva Slovenskej republiky
Trnavská cesta 52, 826 45 Bratislava
Tel.: 02/49 284 111
email: uvzsr@uvzsr.sk
www.uvzsr.sk
www.facebook.com/uvzsr.sk
www.ockovaniechrani.sk

www.ockovaniechrani.sk